

Bianca Bellová (Praag, 1970) is vertaalster, tolk en schrijfster. Ze schreef vier goed ontvangen boeken. Met haar laatste, *Het meer*, won zij in 2017 de Tsjechische Magnesia Litera-prijs voor beste boek van het jaar 2016 en de EU-Literatuurprijs. *Het meer* wordt in twaalf talen vertaald en werd in eigen land een bestseller.

Bianca Bellová

Het meer

Uit het Tsjechisch vertaald door Kees Mercks

DE GEUS

Dit project werd gefinancierd met de steun van de Europese Commissie.
De verantwoordelijkheid voor deze publicatie ligt uitsluitend bij de
auteur; de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het
gebruik van de informatie die erin is vervat.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Deze uitgave wordt financieel ondersteund door het
Tsjechische ministerie van Cultuur

Oorspronkelijke titel *Jezero*, verschenen bij Host

Oorspronkelijke tekst © Bianca Bellová, 2016

Nederlandse vertaling © Kees Mercks en De Geus BV, Amsterdam 2018

Omslagontwerp Berry van Gerwen

Omslagillustratie © Sally Mundy/Trevillion Images

ISBN 978 90 445 3970 7

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV,
Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam, Nederland.
Telefoon: 020 760 72 10. Internet: www.degeus.nl.

Inhoud

I Kiem	7
II Larve	72
III Nimf	146
IV Imago	170

I

Kiem

Nami is bezweet. Hij houdt zich aan zijn oma's spekkige arm vast. De golven van het meer klotsen regelmatig tegen de betonnen pier. Van het stadsstrand is geschreeuw te horen, of eerder gekrijs. Dat hij hier met zijn opa en oma op een dekentje zit, betekent dat het zondag moet zijn. Er is nog iemand, Nami herinnert zich vaag de drie rode vlekken van een badpak, de drie driehoeken van een bikini, met daarboven donker haar, geborsteld tot een paardenstaart, en twee plukken donker okselhaar. De drie driehoeken bewegen lui in de zon, draaien zich om, waardoor er maar één overblijft. Een eind van de oever zwiept een meerval lui met zijn staart heen en weer in het water.

'De waterstand lijkt me wat lager dan eerder', merkt zijn oma op en ze slaat met een klap een vlieg dood die op haar buik was gaan zitten. Oma kauwt op geroosterde zonnebloempitten, gekocht bij een kraampje aan het strand, en ze spuugt de schilletjes op het beton voor zich.

'Wat zeur je nou?' schampert zijn opa lachend. 'Vrouwelijk verstand, dat is 't ergste wat 'r is, op een flinke kater na!'

Zijn opa lacht, hij wiegt naar voren en naar achteren, met de handen op de dijbenen, in één houdt hij tussen zijn met

vuil aangekoekte vingers een sigaret zonder filter vast.

De drie driehoeken pakken een thermoskan, draaien zich naar Nami toe en geven hem muntthee.

‘Neem ’n slokje, liefie.’ Kijk eens aan: de drie driehoeken hebben een stem. Een aangenaam diepe klank, als van de oude waterput achter het huis. Nami drinkt, de thee is heerlijk, gezoet met honing, en glijdt geheel als vanzelf zijn keel in.

‘Kom maar, liefie,’ zegt zijn opa op verzoenende toon, ‘laat niemand je ’n schijterd vinden. Ieder joch moet hier op z’n derde kunnen zwemmen.’

Zijn opa strijkt met zijn hand over zijn bolle buik. Hij schiet zijn peukje naar het water, waar het sissend in terechtkomt. Nami heeft geen zin het water in te gaan. Hij wil op het dekentje blijven liggen, met zijn hoofd op zijn oma’s weke buik, en hij wil die drie rode driehoeken met zijn blik volgen. Hij probeert zijn hand op te tillen, maar die valt lui terug op zijn schoot.

‘Vlug, Nami’, spoort zijn oma hem aan. ‘Dan zal ik ’n lolly voor je kopen.’

Een lolly zit altijd aan het cellofaan gekleefd, je kunt hem er nooit uit prutsen. Nami krijgt er maar zelden eentje, alleen op de Dag van de Vrede en wanneer die drie driehoeken langskomen. Lolly’s smaken naar gebrande suiker en viooltjes. Nami vindt ze niet erg lekker, maar het feit dat hij er zelden een krijgt, dwingt hem er toch stevast toe er blij mee te zijn en datgene voor een lolly te doen wat van hem verlangd wordt.

Nami krabbelt langzaam op, maar nog voordat hij helemaal staat, stelt hij vast dat hij door de lucht vliegt.

‘En nou zwemmen, steurtje!’ schreeuwt zijn opa achter hem en hij schatert het uit. De drie driehoeken slaken een

gil, zijn oma ook. Nami komt pijnlijk plat met zijn zij op het wateroppervlak terecht, gaat kopje-onder en zinkt weg in het donkere water. Boven zich ziet hij de schittering van de zon in de zwerm belletjes die hij achter zich laat. Hij is buiten adem, zijn longen doen pijn. Hoe dieper hij zinkt, hoe kouder het water wordt. Hij zakt stijfjes naar de bodem, zijn armpjes wapperen langs zijn lijf. Hij denkt dat hij zo meteen de Geest van het Meer zal zien, die op de bodem leeft. De druk op zijn longen neemt toe, zijn oren dreigen te ontploffen. Instinctief hapt hij naar lucht en begint water te slikken. Hij ziet niets meer. Als een wildeman maait hij met zijn armpjes en beentjes om zich heen en drijft daardoor omhoog, terug naar het wateroppervlak. Alles is zwart en blinkend.

‘Stomme ouwe lul’, zegt zijn oma om haar gemoed te luchten wanneer Nami eindelijk adem kan krijgen en als een gek vies water begint op te hoesten. ‘Ouwe lul, ze kunnen jou niet eens op een blikkie wormen laten passen!’

‘Wat nou? Hij doet ’t goed, toch? Heb je niet gezien hoe hij op eigen kracht naar boven is komen zwemmen?’ antwoordt zijn opa. Zijn stem heeft een beetje. ‘Hij is ’n echte krijger!’

‘Kom hier, liefje’, zeggen de drie driehoeken vanuit de diepte van de aarde en ze trekken hem naar zich toe. Het ene bonzende hart tegen het andere. Nami bedaart en hoest niet langer. Onder de driehoeken ruikt hij door de zon verwarmde en gebruinde huid. De drie driehoeken drukken het jochie tegen zich aan, kussen hem in zijn haar en fluisteren iets. Nami is kalm, de haren van die vrouw kriebelen in zijn gezicht en zij begint te zingen.

‘Ga nou niet voor ’m zingen!’ schreeuwt zijn oma bestraffend. Er gaat een schok door Nami heen, maar daarna ligt hij weer kalm op de deken. Hij ligt er roerloos, hij doet net alsof

hij dood is, of hij er helemaal niet is. Het gezang stopt, alleen klinkt er nog bij elke uitademing een volle klank, zoals een kerkklok nog door de vibratie na kan galmen, ook al is de klepel ermee opgehouden. Nami zou hier zo wel altijd willen blijven liggen. Stilletjes probeert hij door de spleetjes van zijn ogen naar het gezicht van de vrouw te kijken, maar wat hij ziet, zijn alleen een spitse neus en uitstekende jukbeenderen. Wanneer ze naar huis gaan, valt Nami flauw en moet zijn opa hem dragen.

Ze lopen niet over het plein met het standbeeld van de Staatsman en met de geul die de Russen er voor het vuilnis in hebben uitgegraven, maar achterlangs, achter de Russische woonwijk om.

‘Je bent al behoorlijk zwaar, kereltje’, moppert zijn opa en hij blijft even staan als zijn ene been wegglijdt en hij maar ternauwernood zijn evenwicht weet te bewaren. Thuis krijgt Nami zijn lolly. Hij likt er eerder plichtmatig aan en volgt vanuit een ooghoek de drie driehoeken, die intussen veranderd zijn in een blauwgroene bloemetjesjurk. Wanneer het hem lukt, raakt hij de jurk aan, waarop deze hem op haar beurt geur schenkt.

’s Avonds begint Nami hevig te braken. Zijn maag trekt zich ongecontroleerd samen en liters vies water, muntthee en stukjes blini met schapenkaas komen uit Nami’s mond. De blauwgroene bloemetjesjurk streelt hem over zijn voorhoofd, houdt zijn hoofd vast als hij overgeeft, veegt zijn mond schoon en bedaart hem. ‘Pst, nu zal ’t beter gaan, liefje’, fluistert de jurk.

Wanneer Nami de volgende morgen wakker wordt, is de blauwgroene jurk al weg. Hij drinkt zwarte Russische thee en moet opnieuw overgeven.

Nami groeit op omringd door vislucht, zodat hem die stank eigenlijk nooit bijzonder opvalt. In het stadje Boros is een kweekvijver met steur en vlak ernaast een fabriek om de vis te verwerken. Buurvrouw Alea werkt in die visfabriek; soms komt ze even bij hen op de stoep zitten en neemt in ruil voor een zak aardappelen een emmer kaviaar mee. Nami moet die eten, bij het ontbijt en bij het avondeten, hij zit dan naast de emmer en schept de kaviaar met een lepel op, net zo lang tot hij er misselijk van wordt.

‘Heb je het op?’ vraagt oma. ‘Kaviaar is ’t gezondste wat er bestaat, op ginseng na!’

‘En ’n potje neuken’, zegt zijn opa lachend vanuit zijn hoek, hij wrijft met zijn duim in een ooghoek en houdt tussen zijn wijs- en mismaakte middelvinger een sigaret zonder filter vast.

‘Je moest je schamen, ouwe!’ berispt Nami’s oma hem, maar ze moet lachen. Ze bakt blini’s en besmeert ze met roomboter. ‘Je krijgt hier te eten als ’n notabele’, zegt ze glimlachend, wanneer ze er eentje aan Nami geeft. Hij vindt kaviaar lekker, maar het lijkt hem dat dit niet alles kan zijn. Hij hoopt nog iets wezenlijkers in het verschiet te hebben, maar hij kan zich op zijn vierde nog niet goed uitdrukken. Hij vermaalt de zwarte bolletjes tussen zijn tanden en krabt gedachteloos een korstje van zijn knie.

Zijn oma heeft een flink achterwerk, brede, knokige heupen en een weke buik, waarop Nami in slaap valt. Met haar harde, droge hand streelt ze door zijn haar en vertelt hem sprookjes over de Geest van het Meer en over de krijgers van de Gouden Horde, die in de rots Kolos liggen te slapen en

wachten tot de Grote Krijger hen komt wekken.

‘Zal ik dat zijn?’ vraagt Nami.

‘Vast wel, joh’, glimlacht zijn oma.

‘Hoe vind ik ze?’

‘De voorzienigheid zal je leiden, liefje’, zegt zijn oma en hij valt kalm in slaap.

*

Het is de Dag van de Visvangst, de belangrijkste feestdag van het jaar. De hele stad heeft zich rond het standbeeld van de Staatsman verzameld, de kinderen dragen sneeuw witte overhemdjes, de jongens dragen roodgekleurde stropdasjes, de meisjes strikken. Akel, de man van het kraampje die anders alleen haring en zonnebloempitten verkoopt, heeft nu ook suikerspin en overheerlijke oliebolletjes, volgezogen met oververhit frituurvet. Op die dag is geen visser op het meer te bekennen omdat iedereen feest. Om elf uur ’s ochtends kan vrijwel niemand meer op zijn benen staan, want ze moeten een stevige borrel drinken op de Geest van het Meer.

De voorzitter van de visverwerkingsfabriek houdt een lange toespraak, waarbij hij beurtelings naar het meer kijkt en naar de lucht, terwijl hij progressie en collectivisatie predikt. Een man met een sjamaanse band om het voorhoofd – maar niemand heeft het over hem, men doet of hij er niet is – danst om het standbeeld van de Staatsman. De Russische ingenieurs en hun vrouwen op de voorste rij zijn als echte stadsmensen gekleed: de vrouwen dragen schoenen met hoge hakken en een leren handtas en hebben hoog opgekamd haar; de lokale vrouwen spreken minachtend over hen en spugen daarbij soms ook op de grond. Een van de kleine Russische

jongetjes oogst ondanks zijn stompzinnige blik bewondering omdat hij tijdens de toespraak krakend en piepend met zijn trapautootje over het plein rijdt. Nami kan zijn ogen niet van hem afhouden; hij houdt zijn oma's bezwete hand vast en staat met zijn ene beentje over het andere geslagen, want hij heeft al enige tijd hoge nood. Hij houdt een papieren vaantje in de vorm van een vis in zijn hand, waarmee hij moet zwaaien. Aan zijn andere zij staat zijn opa, of liever: hij wiebelt heen en weer, zijn hoofd zakt steeds op zijn borst en af en toe weerklinkt er een luid gesmak van zijn lippen. Een donderslag is hoorbaar, of misschien wordt er geschoten bij de Russische kazerne. De Russische ingenieurs en hun vrouwen kijken elkaar misnoegd en hoofdschuddend aan. Allang luistert niemand meer naar de toespraak, de vrouwen praten zachtjes onder elkaar, maar uit beleefdheid gaat niemand weg. Iedereen denkt aan het feestmaal dat in het gebouw van de visverwerkingsfabriek klaarstaat: blini's met kaviaar, haringen in mayonaise, uientaart, bramenwijn voor de vrouwen en heel veel sterkedrank voor hun mannen. Nami blijft maar kijken naar het groene trapautootje, dat als een tank meedogenloos alle hobbels en kuilen neemt. Nami doet zijn best een andere kant op te kijken, maar dat gaat niet, hij ziet almaar het autootje, ook als hij zijn ogen dichtdoet. Hij krijgt buikkrampen van jaloezie.

'Gaan we nou al?'

'Zo meteen, volhouden.'

'Hoelang nog?'

'Nog even.'

Dat 'even' staat voor het vijfjarige jongetje bijna gelijk aan een eeuwigheid.

'Oma.'

‘Wat is er nou weer?’

Nami zegt niets.

‘Je hebt in je broek gezeken.’

Zijn opa schrikt wakker uit zijn knikkebollen en kijkt onzeker om zich heen.

‘Dat joch heeft in z’n broek gezeken’, fluistert Nami’s oma en ze geeft opa een por.

‘Wat ’n stomme lul’, gromt zijn opa.

Aan de voorkant van Nami’s korte broek vormt zich een steeds groter wordende donkere vlek en er stroomt een straaltje plas langs zijn beide dijen. Het dondert opnieuw aan de hemel en ditmaal flitst er ook weerlicht. De voorzitter van de visfabriek heeft nog een paar bladzijden toespraak voor zich liggen, waar de wind vat op probeert te krijgen. Plotseling breekt er een hoosbui los, net zoals wanneer zijn oma thuis een tobbe leeggooit. Terwijl bij de vrouwen de haarwringen losraken, de blauwe make-up hun gezicht in een hydrologische landkaart verandert en hun hoge hakken wegglijden in de modderbrij, die in een paar tellen op het plein ontstaat, gaat de voorzitter van de visfabriek gewoon door met zijn toespraak. Het standbeeld van de Staatsman houdt stilzwijgend de arm in de lucht gestoken. Nami is in een mum van tijd door en door nat, van zijn rode vaantje is niets meer over dan het stokje en stroompjes rode verf op zijn arm. Het plein is veranderd in een omgeploegde akker, de mensen zakken tot hun enkels in de modder en verliezen hun schoenen erin. Het jongetje met het trapautootje is in de modder blijven steken en blèrt. Opa helt zijn hoofd achterover en laat de druppels op zijn gezicht neerdalen. Het plein ligt tegen een glooiing en het duurt dan ook niet lang of de jongens ontdekken dat je in die modderbrij prima kunt glijden.